

LIBER XVI.

De Lutherana, & Calviniana hæresi.

IN euorem Pelagiano oppositum Lutherani, & Calviniani abiere, qui gratiam divinasque præfinitiones liberum arbitrium evertere docere. Repressis ergo gratia inimicis, hostes libertatis unica dissertatione impetimus, ubi de hæretorum dogmate, & de ecclesiæ doctrina, tum de peccatorum caussa effectrice verba sient.

C A P U T I.

*De Lutheri & Calvini dogmate circa gratiam,
& libertatem.*

NO.T. I. Plures fuisse hæreticos fatalis necessitatibus assertores. Inter quos Manichæi ex duabus principiis bono ac malo duas in homine statuebant naturas, uoam substantialiter bonam, neque libera ad peccandum, aliam substantialiter malam, necessario determinatam ad malum: negabant cum Pelagianis originale peccatum, atque impeccantium cum iis adstruebant, & sicut Manichæi arbitrii libertatem tollebant, ita Pelagiani quodammodo destruebant, ea abutentes adversus beneficium largitoris, ut ait Hieronymus ep. ad Ctesiph. Nemmo tamen adeo libertatem pessimum dare vides est, ut Lutherus, & Calvinus.

Not. II. Lutheres Augustinensis apostolata Congregationis Saxonie Islebii natus ann. 1483. Monachum induit in Erfordiens Monasterio ann. 1504, ac Wittenbergæ ann. 1512, post actus Academicos adeptu laurea doctoratus, sedente Leone X. contra indulgentias debacchari coepit ann. 1517. habita Lipsiæ cum Echo famosa disputatione de Rom. Ecclesiæ primatu. Proscriptis subinde a Leone Lutheranis articulis 41, toris viribus contendit, ut ecclesiam vastaret, editis ea de re pluribus libris errore plenissimis. Excuso tandem religionis ac fidei jugo uxorem duxit Catharinam de Bore, quam eripuit Christo. Islebii decepsit ann. 1546, pluribus accitis discipulis, qui variis hæretorum sectis nomen dedere. Hinc ab imperitis aliquid Ordini nostro accessisse dedecoris putatum est, quod ex eo impudicus hæresiarcha prodierit: sed hanc calumniam infra propulsabimus.

Not. III. Alterum Novatorum antesignanum fuisse Joannem Calvinum Novioduni natum ann. 1509, qui literis operam de-

dit

LIB. XVI. CAP. I.

133

dit apud Bituricas sub Alcato, & Volmaro. Excelluit latinitas scribendi laude, sicut nativa eloquentia Lutherus, cuius latinitas est inelegans & incompta. Scriptis annos natus 26. institutionum libros congregis erroribus ex Melanctone, Hiperio, aliisque. Audacior factus cœpit execrari cultum imaginum, festos dies, missæ sacrificium, & ecclesiæ dogmata, ac traditiones. Comitiis Ratisbonensibus intersuit, ubi incassum tentata est cum Lutheranis concordia. Revocatus Genevam sine ulla missione se fecit ejus ecclesiæ passorem: ibique infelici exitu e vivis excessit an. 1564. eique successit Theodorus Beza: quibus notatis sit

PROPOSITIO I. Lutherus, & Calvinus arbitrii libertatem sustulere.

Prob. I. de Luther. Is enim in *Assert. att. ad Leonem X. art. 3. in lib. de servo arbitrio, & alibi docuit*, liberum arbitrium, post Adæ peccatum fuisse in hominibus extinctum vel amissum, itaut manerit res de solo titulo, vel titulus sine re. Et in *Relp. ad Dial. Silveltri* ait, neque per gratiam posse hominem lapsum divina servare mandata; ergo &c. **P**rob. II. de Calvinio, qui *l. 2. Inst. 2. & de lib. arb. l. 5. c. 304.* ait, voluntatem nullam habere malum aut boni electionem, nec accepta gratia suæ optionis esse vel obtemperare, vel refragari. Constatuit quidem Calvinus gratiam in delectationis affectu, sed adeo impresso, ut voluntas sponte tantum, & sine aliqua libertate moveatur, ad instar brutorum; ergo &c.

Dices. Calvinus *l. 2. & 5. contra Pighium* affirmat, hominem conari, & agere pro accepta gratia mensura, & queritur, sibi invidiam conflari, quasi hominem saceret similem lapidi; ergo &c. **R**esp. neg. cons. Nam neque Lutherus ait, hominem sub gratia coacte operari, ac veluti *obtorto collo*, sed agere necessitate immutabilitatis, sponte tamen, & voluntate libentia; ergo &c. **H**inc *Trid. Syn. sess. 6. can. 4.* utrumque definit, & posse liberum arbitrium a Deo motum dissentire si velit, & non esse quoddam instrumentum inanime, ac mere passive se habere; ut infra videbimus.

PROPOSITIO II. Ex Lutheri defectione, nihil dedecoris Augustiniano Ordini accessit.

Prob. I. Quia ad nostrum Ordinem hæresiarcha illa non spectat. **N**am si fuisset ex nobis, mansisset utique nobiscum, ut cuidam respondit noster Egidius Viterbiensis S. R. E. Cardinalis; ergo &c. II. Congregatio illa Saxonie, in qua Lutherus cullum induit, jarndiu, hoc est ab an. 1597. a jurisdictione nostri Generalis fuerat exempta: ergo hoc etiam titulo Lutherus non erat ex nobis. III. Cum primorum Lutherus errores suos spargeat cœpit circa an. 1517. in faciem ei reslitit non solum

I 3

Joan-

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

Joannes Staupizius Saxonica Congregationis Antistes, quidquid scriperit Pallavicinus, sed etiam Congregationis capitulo Heidelbergense. IV. Primus omnium Lutherana dogmata confutavit Ambrosius Flandinus Neapolitanus, & pluribus annis aduersus ei scriptis verbisque pugnavit Joannes Hoffmeisterus Anti-Lutheranus propere dictus. Quem 10. annorum spatio pro catholica fide strenue certantem his verbis alloquitur noster Card. Seripandus: *Induere ex alto fortitudine, & ut fecisti hactenus preliare prælia Domini, ut te auctore reviviscat apud Rhenum, & per omnem Sveiam Augustini nomen.* V. Universus Ordo aduersus Lutherum pugnavit, ejusque errores execratus est, ut pater ex dictis. VI. Floruit tunc maxime Noster Ordo doctrinæ ac sanctitate. Nam ut alios præterea innumeros, Regius Viterbien. & Seripandus ambo S. R. Cardinales, quorum alter Tridentinæ Synodo praefuit, eruditissimæ ac doctrinæ laude præfulgent, & D. Th. de Villanova Archiepiscopus Valentinus & pater pauperum eo etiam tempore erituit mira sanctitate, & doctrina. Sicut ergo aliis Ordinibus ex quibus etiam heretici & Apostatae prodiere; ita nec nostro ex Luthero quidquam probri, aut dedecoris accessit. Ut enim ait S. P. ep. 137.: *Quamlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, nec mihi arrogare audio, ut domus mea melior sit, quam arca Noe, ubi tamen inter 8. homines reprobos unus inventus est: aut melior sit, quam domus David, cuius filius cum sorore concubuit, alter contra Patris mansuetudinem rebellavit: aut melior quam cohabitatio ipsius Christi, in qua 11. boni, unum per fidum & furem Judam toleraverunt, aut melior quam cælum, unde angeli cediderunt.*

CAPUT II.

Omnis Adæ posteros libero arbitrio pollere demonstratur.

NOT. I. Libertatem aliam esse a peccato, aliam a miseria, alias denique a necessitate. Prima tollitur per gratiam liberantem a servitute peccati. II. per gloriam liberantem a corporis corruptione. III. Per naturalem determinationem ad unum, perfectamque summi boni cognitionem. Libertas a necessitate dicitur etiam libertas naturæ, & definitur, potestas agendi vel non agendi iis positis, quæ ad agendum prærequuntur. Libertas a miseria & peccato non pertinet ad naturam libertatis, sed ad peculiarem statum aut naturæ conditionem: unde stat vera libertas sine peccandi potestate, & hoc modo liber est Deus.

Not. II. liberum dici dupliciter, nempe, a coactione, & a

ne-

LIB. XVI. CAP. II.

necessitate: prior vera libertas non est, actalis dicitur quadam analogia, eo quod voluntarium sit quidquid fit sponte, & nullam patitur violentiam, & voluntarium etiam dicitur quod fit ratione libera atque electiva. Cum ergo Lutherus & Calvinus non denegent dari libertatem a coactione, qua homo sponte & libenter operatur, ut supra dictum est, ideo de vera libertate, nempe indifferentia, cum iis instituitur disputatio. Sit itaque

PROPOSITIO I. Persistit in homine lapso liberum voluntatis arbitrium.

Prob. I. Scripturis. Gen. 5. Caino dixit Deus: *Sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius;* ergo &c. Resp. Calviniani, ibidem significari Caini supra Abelem auctoritatem titulo primogeniture. I. enim in Hebræo tam peccatum, quam appetitus foeminita sunt, & quod sequitur, *dominaberis illius,* suffixum habeat generis masculini; ergo pronomen illud aut ad peccatum, aut ad appetitum referri nequit. II. Versio 70. habet: *Ere tu principatum habebis ipsius.* III. Chrysostomus ita vertit; *Post peccatum hoc permisso, ut primogenitura privilegiis gaudes &c.* Verum admissa etiam Chrysostomi expositione, si Deus reliquit fratrem ipsius sub Caini potestate ea lege; ut si beneageret recipere mercede, sin male, poenam subiret; ergo Cain liberum habuit arbitrium, quo mereri posset aut poenam, aut præmium. II. longe melius ibi significatur dominium supra appetitum I. ex voce ΠΡΩΤΩΝ, Thesuchab, & constr. ΠΡΩΤΩΝ, Tesukat, quæ concupiscentiam significat. II. Quia Targum Jerol. concupiscentiae potestatem vertit. III. Ita etiam vertunt Aben-Ezra, & Rabbi Salomon apud Illyricum &c.

Resp. Ad I. neg. ant. *Quia peccatum, id est ΠΡΩΤΩΝ obstat, in hebreo generis est masculini, in greco foeminiti, ut observat Hieronymus (1).* II. Jofue c. 5. ait Israelitis: *eligit vobis, quod placet,*

(1) Cum vox hebraica ΠΡΩΤΩΝ, Targum, Aben-Ezra, & Rabbi Salomonem dubium non est. Quia vero participium illud masculinum, ut Glaessius observat, ad sensum referuntur conveniens, nimis cum lynonymo ΠΡΩΤΩΝ obstat, quod etiam foret masculinum; potuit Hieronymus rationabiliter assertere, ibi nomen peccati esse masculinum, & non esse epenticam, atque ita fortasse Hieron. legit obstat, pro obstat.

at nisi fuisset Israelitis potestas optionis & libertatis serviendi Deo Abraham, aut Idolis, vana fuisset ista cohortatio; ergo &c. III. Eccl. 15. Deus constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Apposuit tibi aquam, & ignem, id est voluptatem & gratiam, ut Grotius & Lutherus exponunt, ad quod volueris porridge manum tuam; ergo &c. Vide Estium, Tournelyum &c.

Prob. II. Ex Conciliis, ac sanctis Patribus. I. Trid. Synodus less. 6. c. 5. ait: Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium post Adae peccatum extinctum esse, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, anathema sit; ergo &c. II. Ex Græcis Patribus. Athanasius in Exhort. ad Gent. ait: Anima potest ut ad bona se inclinare, ita aversari. S. Basilii ait: Anima soluta est omni necessitate. Epiph. Hær. 64. ait: quod bonum facere & malum, nostrī sit iūs. Nisi. Or. 5. Rerum moderator liberum arbitrium ab omni necessitate liberum fecit. Chrysostomus Ps. 9. Non potest quis fieri bonus necessitate. III. ex Latinis. S. P. Augustinus de libero Arbitrio c. 3. ait: quod si natura vel necessitate iste motus (voluntatis) existit, culpabilis esse nullo pacto potest. Et c. 4. in eo dissimilem esse ait lapidis ac animi motum, quia in potestate non habet lapis cohibere motum, quo feratur inferior, animus vero, dum non vult, non ita moveatur ut superioribus desertis inferiora diligat, & ideo lapidai naturalis est iste motus, animo vero iste voluntarius; ubi voluntarium accipit S. D., non pro spontaneo & non coacto, sed pro indifferenti & libero. Quod constat ex l. 2. de Anim. c. 13. ubi ostendit, duplē animi deliberationem in bonum, & malum non esse diuinum animarum iudicium, ut Manichæi contendant, sed animus animæ, que libera voluntate hoc, & hoc ferri potest. Hoc speclarat definitio peccati ap. Aug. ib. c. 11., quod est voluntas consequendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstineere. Et c. 4. ait: Habet unusquisque in voluntate, aut eligere que bona sunt, & esse arbor bona, aut que mala sunt, & esse arbor mala. Hoc ergo Dominus dicens: aut facite illud aut istud, ostendit esse in potestate quod facerent; ergo S. P. contra Manichæos nomen voluntatis usurpat pro libera potestate eligendi quod magis lubet.

Resp.

Ceterum & appetitus & cōdōminaberis, ad pescatum referatur. Velle enim has voces ad Abelem cum Calvinianis referre, est sensum omnem scripturarum evertere. Unde Pfeifferus ipse Lutheranus Cent. 1. de

diffic. Script. S. loc. 12. ad Gen. 4. testatur, quod ultima verba (hujus testimonii) ad obedientiam Abelis incongrue referuntur. Hebrei, Calvinus, Martyn, Toscianus, Junius, Musculus, Ritterus, Grotius &c.

Resp. Calvinistæ & Janseniani, Augustinum liberum appellante, quod est voluntarium & coactioni opponitur, adeoque excludere salam necessitatēm naturalem Manichæorum.

Sed contra est. Nam S. P., ut constat ex locis productis, non loquitur de voluntate movente se naturaliter (ut ad horum in communi, vel Deum visum in se, quem necessario & naturaliter amat) sed libere & indifferenter, & cum potestate ad oppositum. De ea nempe voluntate loquitur, quæ potest cohære motum, huc & hoc ferri & referri, & eligere, quæ bona, aut quæ mala sunt; sed hæc voluntas, nendum a coactione, sed etiam a necessitate est immunis: ergo &c. Nec Manichæi adeo erant stolidi, ut dicentes, voluntatem ita abripiant, ut non velit dum vult, nec delectetur dum delectatur; ergo Manichæi lubentiam & spontaneitatem non negabant, sed hanc necessariam esse dicebant non liberam, qua in te cum Manichæis Calvinistæ & Janseniani dogmatis defensores conveniunt, in hoc tantum discrepantes, quod Manichæi causam necessitatis malorum reperunt a principio malo, Calvinistæ a decreto, & prædeterminatione Dei, postremi a dominio concupiscentia.

In libris etiam contra Pelagianos negat utique S. D. arbitrium sanum & robustum; dari tamen liberum arbitrium sufficiens ad malum se ipso, ad bonum autem, si adjuverit a Deo, ostendit l. 2. de Pecc. mer. 18. ubi ait: Nisi obireamus, non solum voluntatis arbitrium, sed etiam bonam voluntatem, nescio quomodo defendamus quod dictum est: Quid habes &c.; ergo &c. Et l. 2. ad Bonifacium c. 2. ait: Quis autem nostrum dicat, quod primi hominis peccato periret liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periret per peccatum, sed illa, que in paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate iustitiam. Tandem cum falso rumore accepisset, Adrametanos liberum arbitrium negare, pluribus scripturæ locis demonstrat arbitrii libertatem. Nec solam libertatem lubentiaz defensit S. P. quam admittebant etiam Stoici, & Manichæi; sed libertatem indifferenz, ut constat ex variis Scripturæ locis ibi productis, quos nos etiam supra produximus.

Item l. de natura & gratia c. 64. probat ex Chrysostomo, peccatum de arbitrii potestate descendere. Et c. 65. laudat Hieronymi sententiam; liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad vitia necessitatem, nec ad vitia necessitate trahimur, alioquin ubi necessitas, nec corona est, ergo &c. L. 2. de pecc. mer. 18. gratia ac libertatis concordiam questionem per difficilem appellat, atqui nulla occurrit difficultas deprehendendi tum illicita, cum in sancta delectatione spontaneitatem, lubentiam, eamque libertatem, quam Hæretici agnoscunt; ergo &c. Et l. 6. contra Julianum ex-

po-

posita libertate primi hominis a necessitate, & a peccato, per quam poterat non peccare, si noluisset, ait: *Quandiu vero in eadem rectitudine stetit, in qua poterat non peccare, ideo non accipit non posse peccare, quia non usque ad finem remunerationis voluit manere.* Quod enim accepturi sunt sancti, fuerunt accepti Adam: ut ascendens ab eo quod non peccare posset ad id pervenire, ubi peccare non posset. Si ergo queris: ubi detur homini non posse peccare? *Præmia quæsive sanctorum;* ergo &c. Augustinus subscriptiunt Hilarius (a), Optatus (b), Bernardus (c), atque Patres Latini.

Prob. III. ratione. I. Nemo peccat in eo, quod vitare non potest, sed, si mala opera necessario non libere fierent, vitari non possent; ergo &c. II. Frustra leges sanctæ essent, inutiles minæ, penæ, ac præmia, inanis labor, conatus &c. Deus vero peccati auctor est, irritor hominum, & fallax promissor; ergo &c.

PROPOSITIO II. Libertatis essentia est posse agere, & non agere, non tamen posse peccare.

Prob. I. pars. Libertatem enim definit S. P. voluntatis potestatem, quæ sua deliberatione potest hoc, atque illuc electi: & S. Th. vim electivam mediorum, atqui in iis, quæ necessaria sunt, nulla est hujusmodi potestas, neque electio est in iis, quæ ad unum sunt determinata, ut ait D. Th. & Augustinus; ergo &c. Prob. min. Nam electio spectat media, sed in his, cum non sint summum bonum, voluntas nulla adigitur necessitate; ergo &c. Reapse in brutis, quæ ad unum determinata sunt, appetitus est non electio; atqui voluntas humana est tantum determinata ad bonum in communi, sive ad Deum visum in se; ergo in ceteris omnibus, in quibus apprehendi potest aliqua ratio mali, locum habet electio & libertas. Deinde nemo deliberat de iis, quæ in sui potestate non sunt, atqui mens nostra in pluribus deliberat; ergo &c. Non requiritur tamen ad libertatem ea deliberatio, qua animus suspenditur; hæc enim ignorantia potius indicium est, quam libertatis. Hinc in homine lapsi libertas quidem est, sed ob ignorantia & concupiscentia difficultates, speciali gratia juvanda est. Erat in Adamo libertas vegetior, sed opus non habebat hoc adjutorio, quia sanus erat. Viger libertas plenior in sanctis, quia liberi ab omni miseria, nequeunt a summa felicitate divelli. In Deo autem, in quo nulla est cognitionis, aut amoris vicissitudo, libertas perfectissima reperitur; ergo &c. III. Voluntas habet operum suorum dominium & potestatem, ut enim ait S. P. de

(a) In Ps. 2. (b) Lib. 7. adv. Patr. (c) De gr. & libe. arb.

de Sp. & lit. Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult non facit. IV. Greg. XIII. & Pius V. damnarunt Bajanæ propositiones: *sola violentia repugnat libertati,* & quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere tamen fit; ergo &c.

Reip. aliqui: has propositiones damnatas in sensu Bajii, qui ajebat hominem peccare etiam in motibus indeliberatis concupiscentiæ, & in eo, quod necessario facit. Sed contra: si sola libertas a coactione fit vera libertas, homo peccat etiam in eo, quod necessario facit, nam ex Augustino peccatum est facere, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere: atqui per adversarios sub omni concupiscentia est vera libertas; ergo sub ea homo peccat; ergo libertas a coactione, seclusa indifferencia, non est vera libertas. Deinde libertatem naturæ nec Calvinianus negat, nec Manichæus; ergo &c. Non enim ad liberum arbitrium pertinet quod voluntus esse felices, sed ad naturalem instinctum, ut docet S. Th. 1. p. q. 19.

Prob. II. pars. I. Quia in Deo, & beatis est vera libertas indifferentiæ, una cum impeccantia; ergo &c. II. Posse deficere non pertinet ad essentiam rei, sed ad ejus imperfectiorem. Unde S. P. de Civ. D. cap. ult. Deus ipse, ait, *numquid quia peccare non potest, liberum arbitrium habere negandus est?* III. Dæmones peccant, licet bene agere nequeant; eo quod circa media habeant indifferentiæ judicii; ergo Deus & beati, qui etiam liberam habent rationem mediorum, liberi sunt. IV. Si de natura libertatis fore posse peccare, id esset arbitrii beneficium, quod est absurdum. V. Ut ait S. Th. 1. p. q. 62, *Ita se habet arbitrium in eligendis iis, quæ sunt ad finem, ut intellectus ad conclusiones, sed quod intellectus prætermittat ordinem principiorum est defectus non essentia intellectus;* ergo est defectus voluntatis quod prætermittat ordinem finis. VI. Objectum liberi arbitrii est bonum, sive verum, sive apparent; ergo non est de ejus essentia posse malum facere, sed tantum agere, vel non agere. Ita S. Th.

PROPOSITIO III. Libertas indifferentiæ requiritur etiam in statu naturæ lapsæ ad meritum, vel demeritum.

Prob. 1. Contra defensores quinque damnatarum thesium (1), qui

(1) Cum confestet, odio Jan-senistarum nomine a nonnullis Augustinianæ, aut Thomisticæ doctrinæ impugnatoribus suis traductos ipsos Augustini, ac D. Thomæ discipulos, idcirco inherentes decretis summorum Pontificum, & præfertim Inno-

centii XII., qui vetuit, hoc nomine non alios esse appellandos, nisi eos, qui unam, aut alteram, aut omnes damnatas propositiones defendunt, Jan-senianos non alios agnoscimus præter memoratos quinque damnatarum thesium defensores.

qui hanc indifferentiam ad meritum vel demeritum non requiri opinantur, quia hoc ad libertatis naturam non spectat, quod ex dictis fallum est. Refelluntur autem scripturis, quae liberum arbitrium describunt veluti potestatem extendendi manum sive ad ignem, sive ad aquam, eamque potestatem verbis exprimunt, quae optionem, dominium, ac vim electivam significant, ut supra ostendimus. II. Ex Tridentino Syn. quae statuit, in hominis potestate esse vias suas malas facere, & dissentiri si velit. III. Ex Romanis Pontificibus Bajanis articulos, ac tertiam Jansenii propositionem damnantibus. IV. Ex Pатibus, praeferim ex Augustino, qui nullam statuit in peccato necessitatem, illudque oriri ait a voluntate, non ut natura est, sed ut est potestas mouendi se, motumque suum cohibendi. V. Ratione, quia posita necessitate tollitur virtus & vitium, monita ac precepta. Vid. I. Prop.

Dices. Tamen Patres, quam Scolastici docent, illud esse liberum, quod est a voluntate, nec patitur violentiam; ergo non requiritur indifferentia. Resp. diss. ant. Et loquuntur de voluntate, prout ab instinctu naturali distinguitur, conc., secus, neg. Vid. Prop. II. Certum est ergo omne meritum esse ex libero arbitrio, idque esse potestatem agendi, vel non agendi seclusa necessitate.

Quæres: an ad essentiam libertatis necessaria sit libertas contrarietas? Resp. negative, si libertas haec accipietur quatenus est potestas eligendi unum ex duobus positive contrariis, ut bonum, & malum. Nam in Deo, & in beatis est vera libertas absque potestate peccandi. Si tamen duo media contraria sint, & neutrum opponatur ultimo hui, ut status conjugalis, ac virginitas, haec libertas contrarietas ad liberum arbitrium necessaria est, eamque repetitur tum in Deo, qui humiliat & sublevat in gloriam suam, cum in homine, ex. gr., circa virginitatem & nuptias. Haec vocatur etiam libertas contradictionis, & a libertate contrarietas distinguitur, quia non respicit positive contraria, sed agere & non agere, velle & nolle, & definitur libera potestas agendi, vel non agendi: eaque ad libertatem essentialiter requiriunt. Potest autem voluntas, licet determinata ad unum, ut beati ad amandum Deum, libertatem habere ad hunc actum, vel illum. Ita Christus, qui Deum necessario diligebat, libere corpus suum tradidit per christianos, & hoc pacto promeruit, & operatus est hominum redemptionem perfectissima libertate.

PROPOSITIO IV. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva.

Definita est contra Lutheranos a Trid. Syn. Sess. 6. c. 4.: *Si quis dixerit, liberum arbitrium nihil cooperari assentiendo Deo exci-*

excitanti, neque posse dissentire, si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passiva se habere, anathema sit. Prob. I. Scripturis Ps. 118. Inclinavi cor meum ad sciendas justifications tuas. Ap. 1. Cor. 15. ait: Abundanter omnibus illis laboravi. Ib. c. 3. Dei enim sumus adiutores. In grecō habetur οὐεργοι cooperatores. Ad Tim. 4. Tu vero vigilā, in omnibus labora.... Bonum certamen certavi &c. Et i. Jo. 3. Qui habet hanc spem, sanctificat se; atqui inclinare cor suum, laborare, Deo cooperari, certare, sanctificare animam suam, &c. est agere, non pati; ergo liberum arbitrium non se habet, mere passive. Prob. II. ex PP. Augustinus 1. Retr. 22. ait: illud esse in nostra potestate, quod cum volumus facimus; ergo si nihil facimus, nulla est potestas arbitrii. II. de Perf. just. c. 19. Praecepta non iubentur si nihil ibi nostra voluntas ageret. III. Exponens illud Ezech. faciam, ut in preceptis meis ambuletis, ait, facit ut faciamus, agit ut agamus; ergo &c. Prob. III. ratione. Deus enim in creaturis secundum modum naturæ earundem operatur; ergo &c.

CAPUT III.

De principiis hereticorum argumentis, circa libertatem arbitrii.

OB. I. cum Lutheranis, & Calvinianis: Ezech. 18. habetur: *Facite vobis cor novum, & spiritum novum. Sed haec verba innuant, quod in nobis fieri possit, non quod ipsi ethicere valeamus; ergo &c. Prob. min. Solus Deus ex eodem propheta dat nobis cor novum &c.; ergo &c. Ad Philipp. 2. ait Apostolus: *Cum metu, & tremore salutem vestram opermini, atqui Deus operatur in nobis velle & perficere; ergo &c. Et i. Jo. 3. habetur, qui habet hanc spem sanctificat seipsum, sed Patrem Christum orat: sanctifica eos in veritate; ergo arbitrium operatur, quia Deus in illo operatur. II. Eo pacto dicitur arbitrium operari, ut virga Moysis divisit aquas maris, atqui solus Deus aquas divisit, non Moses; ergo &c. Prob. maj. Sicut enim Ex. 14. ait Dominus Moysi: Extende manum tuam per mare, & divide illum, ita hominibus dicitur; Convertimini ad me, mundi estote &c.; ergo homo cor suum exhibet Deo tamquam mortuum & inanime instrumentum. III. Addit Lutherus, Deus proponit nobis præcepta ea conditione, si volueris: ergo &c. Prob. cons. Ex quo dicatur: si diabolus Deus erit, adorabitur, non sequitur diabolum Deum esse; ergo a pari. IV. Hinc Apost. 1. Cor. 15. ait, abundantius laboravi: non ego, sed gratia Dei mecum; ergo &c.**

Resps.

Resp. ad I. neg. min. Ad prob. dist. ant. Solus Deus dat nobis cor novum, operatur &c., quia dilectionem inspirat, voluntates adjuvat, & justificat operantes, conc., itaut nihil nos operemur, neg. Ideo enim haec dona Dei esse monstrantur, ut intelligatur quod & nos eadem faciamus, & Deus facit, ut illa faciamus: sicut per Ezechiem dicitur, *ego faciam, ut facias*. Idem de locis aliis dicendum est. Ad II. neg. maj. Ad prob. dist. ant. Ita & eodem modo, neg. diverso modo, conc. Omnes enim creaturae sunt Dei instrumenta, at unaquaque movetur juxta modum naturae suae, idest liberæ libere, necessariae necessario. Sicut ergo alio motu extendit manum Moses, & stetit mare, ita Deus nos convertit, nos movendo conditione instrumenti, quod est hominis rationalis, ut ait Eltius l. 2. dist. 24. Ad III. dist. maj. Et ea conditio pertinet ad praeceptum, neg., ad mercudem, conc. Nam ex Gen. 4., & Eccl. 15. Deus hominem reliquit in manu consilii sui, & apposuit ignem & aquam, atqui, si non esset homo liber, frustra ei diceretur, si volueris, non fecis, ac si quis surdo diceret, narrabo historiam, si audire volueris; ergo &c. Ad prob. neg. cons. Nam in ea propositione: si diabolus Deus erit, adorabitur, enunciatur res impossibilis, idest diabolum esse Deum, at in ista: si volueris, servabis præcepta, affirmatur aliquod possibile, quia id velle possibile est. Ad IV. neg. cons. Non enim ibi excludit Apostolus operationem, & laborem, ait enim *laboravi*, sed gratia tribuit partes potissimum, addens mecum, ut commendet arbitrium. Mitto loca Patrum ac Theologorum, quibus exprimitur gratia efficacia, sed hanc non tollere libertatem supra ostendimus.

Ob. II. Jo. 8. *Omnis qui facit peccatum, servus est peccati*. Et Tim. 2. *Resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur*; ergo &c. Relp. Ad I. dist. ant. Servus est peccati, quia peccato & diabolo servit sua voluntate, conc., inevitabilis necessitate, neg. Potes enim quisque peccatum omittere, & auxilio gratiae resipiscere. Cupiditas enim hominis, que vitium est, hominem habet auctorem, non hominis creatorum, ait S. P. de gratia c. 20. Ad II. dist. ant. Tenentur captivi, quatenus in malum impelluntur indeclinabili necessitate, neg., quatenus gratiam Dei pessimadantes pravis suggestionibus assentiuntur, nec resipiscunt sine gratia vicitri, concedo.

Ob. II. Janseniani: Illud est liberum, & meritorum, quod faciamus cum volumus, sed per solam libertatem a coactione volumus operari; ergo &c. Prob. maj. I. ex Patribus. Nam Augustinus in Enchir. 105. ait: *Aut voluntas non est; aut libera dicenda est*. Et l. 3. de Lib. arb. 2. ait: *Nec voluntas est, nisi esset in nostra potestate*. De Civ. D. l. 5. 10. *Necessa est, ut quod*

quod volumus, libero velimus arbitrio. De Nat. & gr. c. 46. Absurdum est non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus, quia id omnino nolle non possumus; ergo per Augustinum sit cum arbitrii potestate, quod necessitate patratur. Hinc S. Th. q. 22. de Ver. ait: *Libertas secundum Augustinum opponitur necessitate coactionis, non autem naturalis inclinationis*. Et S. Prosper fidelis Augustini discipulus c. 18. adv. Coll. arbitrium definit, *rei sibi placite spontaneum appetitum*; ergo &c. Damascenus l. 3. de Fid. Orth. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud est, quam voluntas*. Et D. Bern. de lib. arb. 4. ait: *Ibi esse libertatem, ubi est voluntas*. Prob. II. ex D. Th., qui q. 10. de Potent. ait: *naturalis necessitas, secundum quam voluntas ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat*. Et in 3. Senth. dist. 18. art. 2. ait: *Lib. arbitrii Christi, est determinatum ad unum, non amisisse libertatem, aut rationem meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tetendit*, & ita fuit actus sui dominus. Idem docent Scotus T. 12. quest. quodlib. 16. Aliorum Scholasticorum loca innumerata profert Jansenius lib. 6. de gratia. Prob. III. Exemplis & ratione. I. Enim Deus seipsum necessario amat, & tamen est liber. II. Christus peccare non potuit, & tamen promeruit. III. Angeli Deum vident in se, & tamen liberi sunt; ergo &c. IV. Libertas alia est indifferenta, alia a coactione; ergo utraque veræ libertatis naturam participat. V. Libertas perfectior est, ubi est cognitio perfectior, atqui beatorum cognitio, quæ errori non subjicitur, perfectior est, ergo & libertas.

Resp. dist. maj. Liberum est quod facimus cum volumus electione mediorum, conc., naturali instinctu, neg. Ad I. prob. Aug. dist. ant. Voluntas non est nisi libera, prout a natura distinguitur, & est electio mediorum, conc., ut natura est, & naturali fertu instinctu in finem ultimum, & beatitudinem, neg. Solutio patet ex dictis. Idem tradit S. P. l. 2. de Lib. arb. c. 3. Nam ibidem potestatem voluntatis opponit necessitatibus, & voluntarium appellat, quod potest cohibere motum suum, dicens quod si necessitate iste motus existeret, nullo modo culpabilis esset. Et l. 1. Retract. 22. : *cum potestas datur, non necessitas imponitur*. Hinc Bajii proposicio 67. proscripta est: *homo peccat damnabiliter in eo quod necessario facit*. At in l. de Civ. Dei, & de Natura & gratia ait S. P. statre libertatem quoad exercitium, licet voluntas sit necessitate quoad specificationem. Quare, licet appetamus necessario beatitudinem, tamen hoc vel illud medium eligimus, ad ejus consecutionem, cum indifferencia judicii, adeoque libertas voluntatis, relate ad finem ultimum, opponitur tantum coactioni, sed libertas arbitrii circa electionem mediorum etiam cessit.

cessitati reppugnat, ut docet D. Th. 1. p. q. 41. & D. Augustinus de Nat. & gr. 47.

Ad locum D. Prospere, dist. ant. Definit spontaneum appetitum, seclusa indifferentia, neg., non seclusa, conc. Describitur enim ibi liberum Adæ arbitrium, ut constat ex verbis sequentibus, ubi usum honorum, que acceperat fastidivit &c. Atque Adæ arbitrium, seclusa concupiscentia & gratia vici, plenissima indifferentia fuit per ipsum Jansenium; ergo spontaneum per Prosperum non excludit indifferentiam. Ad Damascenum, dist. ant. Idem est arbitrium ac voluntas, sumpta voluntate prout est agendi, vel non agendi potestas, conc. prout est natura, neg. Ait enim l. de Fide 26. in nostra voluntate sita esse, quorum liberam habemus potestatem, ut aut ea faciamus, aut non faciamus.

Ad Bernardum dist. ant. Et loquitur de libertate relate ad finem, conc. relate ad media, neg. Describit enim ibi libertatem Dei per solam exclusionem extrinsecæ necessitatis, ostenditque in his eligendis Deum liberum esse, sine potestate peccandi, qua libertas premittit, non perimitur.

Ad D. Th. Resp. ad primum logi de natura voluntatis, ut fertur absque violentia causæ exterioris in finem, ille enim, ut dictum est, liberum arbitrium non agnoscit, nisi in electione mediorum. Ad alterum Resp. D. Th. ibidem: Dicendum, quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed secundum genus, scilicet ad bonum, quia ad malum non potest. Et 3. p. Summ. q. 18. ait, „Dist. tert. electio a voluntate in hoc, quod voluntas est ipsius finis, electio autem eorum, quæ sunt ad finem, & sicut voluntas est idem quod voluntas ut natura. Electio autem est idem quod voluntas ut ratio, & ideo, cum in Christo potest voluntas ut ratio, necesse est etiam ponere electionem“⁽¹⁾. Ad III. Resp. dist. Deus enim amando se ipsum, & beati, qui Deo fruuntur &c. liberi sunt libertate naturæ, qua voluntas fertur in finem, conc. libertate electionis, quæ respicit media, neg. Hæc autem, non illa, essentiam arbitrii constituit. Scotus autem ideo censuit per actum beatificæ visionis Christum meruisse, quia opinatus est, actum illum non fuisse illi omnimode necessariam, sed ad liberum arbitrium existimasse necessariam indifferentiam constat ex 1. sent. dist. 39. &c. Ad IV. Resp. ad I. rationem. Ea enim divisio non est divisio libertatis arbitrii, sed voluntatis, ut fertur absque violentia in debitum finem, & media ad illum conducientia eligit sine necessitate: in electione autem mediorum suam libertatem exercet arbitrium. Nam in finem trahitur instinctu naturæ. Ad V. Resp. dist. maj. Est perfectior libertas, prout ex me-

mediis indifferentibus ea eliguntur absque erroris periculo, quæ non deflectunt ab ordine finis, conc. secus, neg.

Ob. IV. S. P. Aug. in Ench. 30. Libero arbitrio male uens & se perdidit, & ipsum, & ep. ad Vitalem, Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. Eadem habet de Perf. Iust. 14. de C. D. l. 14. c. 2. de Corr. contra Jul. &c. (1). Resp. dist. maj. Docet periisse libertatem sanam, ac robustam, nulla concupiscentia labefactata, conc., libertatem indifferentiæ, seu facultatem agendi, vel non agendi, quæ potest aut malum agere, aut bonum Dei gratia neg. Asterit enim ibi S. P., se non pugnare cum Pelagianis, eo quod libertatem desideruerint, sed quod originale peccatum, concupiscentiam, & gratia tollerent necessitatem; ergo S. P. solam libertatem, quæ fuit in Paradiſo, periisse docent. Errant ergo qui inter libertatis naturam, ejusque integrum valetudinem, atque infirmitatem non distinguunt. Tales sunt Pelagiani, & Arminiani, inter quos Phereponus, sic arguentes: periit ob Adæ peccatum bene agendi potestas; ergo periit libertas, aut ita: viget libertas adhuc; ergo habet in se quisque bonorum operum potestatem, quæ consecrationes falsæ sunt, easque rejicit S. P. l. 1. c. 2. ep. Pel. 2. ubi ait: *Quis dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium? Libertas quidem periit per peccatum, sed illa, quæ in Paradiſo fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam, proper quod natura humana divina indiget gratia.* Idem docent PP. Africani in Ep. ad Ianoc. 177. his verbis: *Satis appareat, quod ad non peccandum, quamvis esse non dubitet arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas;* ergo &c.

Ob. V. Non valet in hoc statu ea peccati definitio S. P. A. Peccatum est voluntas retinendi quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere; ergo &c. Prob. aut. ex Augustino, qui l. 1. Op. Imp. n. 44. ait: *Ipse est Adam, quem nostra illa definitio intuebatur, & n. 105. Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi.* Hanc porro necessitatem probat ex Ap. loc. Tom. II. K co:

(1) Confutatione non egent, sed risu, & cachinnis excipienda sunt, quæ somniavit Beausobrius l. 7. Historiæ Dogm. Manichæor. c. 2. ubi comparationem instituit, inter Augustini & Manichæorum sententiam circa hominis libertatem. Ve-

rum, cum ex ea confutatione lux aliqua Ecclesiæ dogmati de arbitrii libertate, quam una cum gratia propugnavit Augustinus, accedit, de hoc arguimento fusius agere est animus ad calcem 3. hujus cap.

co: Non quod volo bonum &c. & i. Retr. 15. ait: qui cogenti cupiditati resistere non potest, & ideo facit contra precepta justitiae, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pena peccati; ergo &c.

Resp. I. ad I. dist. ant. Non valet quoad omnia, conc. quoad aliqua, neg. Non valet ergo ea definitio de peccato orig., a quo liberum non est abstinere, quia contrahitur propagatione naturae, nec valet in actualibus quoad plenitudinem libertatis, qualis erat in Adam, valet tamen quoad libertatem indifferentiae. Multa quippe sunt, quae agunt homines mala; a quibus est liberum est abstinere: sed nulli tam liberum, quam illi, qui a Deo erat conditus rectus, ait S. P. l. 1. Op. Imp. 47. Unde re torqueo arg. Licet non valeat ea definitio, quoad originale peccatum, ac plenitudinem libertatis; valet tamen in aliis malis, a quibus absolute liberum est abstinere, licet non tam liberum sit, quam Adam; ergo &c.

Ad I. prob. Augustini Resp. eum cit. loco refellere Julianum, qui negabat originale peccatum, ex quo illud parvuli vitare non possent. Docet ergo S. P. libertatem necessariam quidem esse ad peccata actualia, at vero ad originale sat esse quod fuerit liberum originaliter ex Adam, in quo omnes praextiterunt. Preinde, ait ib. n. 47. S. D. Originale peccatum nec ad illud pertinet, unde liberum est abstineere, alioquin non esset in parvulis, sed pertinet ad hoc genus, ubi sic peccatum est, ut ipsum sit & pena peccati. Origo tamen etiam hujus peccati descendit a voluntate peccatoris. Fuit enim Adam, & in illo fuimus omnes, perit Adam, & in illo omnes perierunt. Ex quibus sic agitur. Sicut actuale peccatum est ex cuiusque voluntate, ita originale ex Adae voluntate, sed si Adam liberte non peccasset, nemo peccasset; ergo nemo actualiter peccaret, nisi libere peccaret: constat ergo, S. P. in actualibus peccatis illam indifferentiam libertatis agnoscere, qua Adam non caruit.

Ad II. dist. ant. Et Aug. loquitur de necessitate morali, conc. de physica, neg. Loquitur enim S. P. de ea necessitate, de qua ait Apollonus non quod volo bonum hoc facio &c., sed haec est moralis necessitas, quia sine gratia vi pravae inclinationis facile succumbit arbitrium, & ob concupiscentiam nequit omnia peccata absque speciali gratia vitare, licet in de liberata admissione peccati, nulla trahatur ineluctabilis necessitate; ergo &c. Ad III. dist. ant. Peccat, si haec ignorantia sit vincibilis, & dispelli possit aut debeat. conc. si sit invincibilis, subdist. Peccat materialiter, conc. formaliter, neg. Hinc S. P. de Lib. arb. 19. ait: Non tibi deputatur ad culpam quod in-

vitus ignorans, sed quod negligis querere quod ignoras. Ad IV. Resp. dist. ant. Resistere non potest absolute, neg., ea libertatis plenitudine, quæ fuit in Adamo, conc. Solutio patet ex Resp. ad I. Et confirmatur ex Aug. l. 2. de pecc. mer. 4., ubi de concupiscentia ait, ad agendum manet non sibi ad illicita consentientibus nihil omnino nocitura, & de pecc. orig. Si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur; ergo &c.

Ob. VI. S. P. de Gr. c. 49. Negat, Deum non voluntatem, sed necessitatem habere justitiae, quia non potest velle peccare. Et l. 12. de C. D. l. ait, quod beatis laus sit adhaerere Deo, neque enim tunc sine virtute vivemus; ergo &c.

Resp. neg. cons. Ad I. S. P. de Natura & Gr. Exemplo voluntatis humanæ & divinae falsum esse demonstrat privari deliberatione quidquid naturali necessitate constringitur. Nos enim liberi sumus a coactione in appetenda beatitudine, & liberi a necessitate in felicibus mediis ad ipsam beatitudinem conducentibus. Similiter Deus non potest velle peccare, & tamen specat ad illius voluntatem habere justitiam, & liber est a necessitate largiendo gratiam, qua nos justos facit; stat ergo sine potestate deflectendi ab ultimo fine mediorum electio, nec spectat ad libertatis essentiam posse peccare, ut Pelagiani commenti sunt. Ad II. & III. dist. ant. Adhaerere Deo laus & virtus est, id est virtutis & laudis præmium, conc. id est virtutis meritum, neg. Vocatur autem laus & virtus ipsa etiam finis consecutio, quia in electione mediorum laus & virtus locum habet. Porro virtutem, cujus merito finem assequitur, indifferentia voluntatis comparari scribit S. P. l. 5. Op. imp. n. 61. ubi ait: non ergo aliter esset virtus in nobis, nisi voluntatem malam sic non haberemus, ut habere possemus.

Ob. VII. Traditio definitio libertatis Pelagianismum, aut Semipel. instaurat; ergo rejicienda est. Resp. neg. ant. Non enim Pelagiani sunt, qui liberum fatentur arbitrium, sed qui liberum esse cuique dicunt sine gratia operari. Hinc S. P. l. 2. de Nupt. 3. ait: Liberum arbitrium utique fatemur, non hinc estis Pelagiani, liberum autem quemquam esse ad agendum bonum sine adjutorio Dei dicitis, hinc estis Pelagiani &c., ergo libertas arbitrii ejusque indifferentia non solum Pelagianorum, sed etiam Catholicorum dogma est; ergo &c.